

Aristotel: NIKOMAHOVA ETIKA

Aristotel znanosti deli na:

- 1) **Teoretične** (»*theoria*«; izključno delovanje uma): matematika; naravoslovje (fizika); metafizika.
- 2) **Praktične** (»*praxis*«; spretnostne znanosti, ki združujejo um in delovanje): **ETIKA**; politika.
- 3) **Tehnične – proizvodne** (»*poesis*«; ki imajo cilj delovanja zunaj sebe, ker nekaj proizvajajo – to, kar mi danes pojmuje kot »prakso«).

Gr. »*ethos*« pomeni »ustaljen kraj bivanja, navado, običaj«. Aristotel je svojo celotno filozofijo utemeljeval **na sprotnem iskanju in preverjanju**. Etika je po njem **spretnost**, s katero je človek zmožen urejati svoje življenje in si obenem pridobiti tudi **navado** (gr. *éthos*), **da teži k dobremu**. *Najvišje dobro*, je za vse ljudi **srečnost** (»*eudaimonia*«). Bistvo srečnosti je **dejavno življenje** človeka (ob predpostavki, da dejavnost teži k sreči tj. k dobremu).

Človek pride do sreče, če svoje življenje oz. dejavnosti ravna po **vrlinah** (»*arete*«).

Aristotel vrline deli na: **dianoetične** (razumske, teoretične): um (»*nous*«), modrost (»*sophia*«), znanost (»*episteme*«); večšina (»*techné*« - kako se nekaj izdelava) ter **pametnost** (»*phronesis*«);

etične (praktične): pogum (»*andreia*«), samoobvladavanje, širokosrčnost, resnicoljubnost, prijateljstvo; **splošni**: zmernost (»*sophrosyne*«), pravičnost. **Etična vrлина** je zadržanje ali sposobnost odločanja, ki se ravna po »*sredini*«, **srednji meri** (»*mesotes*«) **med dvema slabostma** (pretiravanje ali pomanjkanje), ki jo opredeljuje »*zdrava pamet*« (pametnost, presodnost). **Strasti** (npr. poželenje, jeza, strah, predrznost, zavist, sovraštvo, ljubosumje, pa tudi radost, ljubezen, usmiljenje ...) človeka vlečejo v skrajnost, stran od etičnega ravnanja.

Vsak odmik od srednje mere je slabo dejanje in zato neetično in človeka ne pripelje do srečnosti. **Obvladanost**: je bistvena človekova lastnost za krotenje strasti in delovanje po srednji meri. Na podlagi tega, koliko se znajo obvladovati, deli ljudi v štiri tipe:

umerjeni (kreposten) človek: je zadržan in obvladan ter strasti tudi ne čuti zelo močno;

obvladani človek: se pokorava rezultatom razumskega sklepanja in se obvlada kljub močnejšim strastem in nagonom; **neobvladani človek**: ni krivičen, toda ravna krivično. Dela slabo pod vplivom strasti, se tega zaveda in svoja dejanja obžaluje, vendar se ne zna obvladati. Je ozdravljiv, ker ne išče čutnih naslad iz prepričanja, zato ga je mogoče spraviti na pravo pot; **razbrzdani človek**: je pokvarjen in neozdravljiv, ker se peha za pretiranimi nasladami iz prepričanja in svojih dejanj ne obžaluje. **Uživanje** (»*hedone*«) lahko dobro še oplemeniti. Je »neko neovirano udejstvovanje vrline v skladu z naravo«. **Užitki** deli na: **zunanje**; **telesne** (zaničevanja vredni, celo škodljivi, nekateri ugajajo le razbrzdanim ljudem; umerjeni človek se jih izogiba); **duševne** (zaznava le umerjen človek). **Bolečine**: za njih se vsi strinjajo, da so neko zlo, ki se ga je treba izogibati. **Prijateljstvo** (»*philia*«) medsebojna naklonjenost, ki ni skrita. Beseda ima: **širši pomen**: vse družabne vezi med ljudmi – tovarištvo pri delu, sorodstvene vezi, ljubezen med možem in ženo; **ožji pomen**: tiste prijateljske (ali ljubezenske) vezi, ki se spletejo – na podlagi daljšega obdobja poznanstva – med dvema dobrima človekoma, ko drug drugemu hočeta dobro iz nesebičnih nagibov in si tega tudi ne skrivata; takšno prijateljstvo je »pravo«, »iskreno«, »resnično«, »pristno«. **Naklonjenost**: je osnovni temelj prijateljstva. Možna je tudi samo z ene strani, ne da bi druga stran zanjo vedela. **Pravičnost** je najodličnejša vrлина glede na skupnost. Je sredina med povzročanjem in trpljenjem krivice. Vrste pravičnosti v družbi: **zakonska ali postavna** (zakoni, ki so za vse enaki), **delilna** (odnos vladajoči – podložniki; vladar mora dati vsakemu, kar mu pripada); **menjalna** (odnos podložniki – podložniki; medsebojni odnosi v državi). **Politika** je urejanje vseh teh odnosov po pravičnosti. Je spretnost, kako uresničiti vse smotre človekovega prizadevanja in jih uskladiti v skupnem življenju ljudi, da bodo le-ti srečni. Etike in politike tako ne moremo ločevati, saj dobro dejanje, ki je predmet etike, prinese srečo tako posamezniku kot družbi, ki jo obravnava politika. **Vzgoji** pripisuje velik pomen, vendar jo prepušča politiki. Cilj vzgoje je namreč ustvarjati srečne (= dobre) ljudi, zato je vzgoja tudi predmet politike, ki ima isti cilj. Poleg etičnega delovanja je še **druga pot do srečnosti**: **razglabljanje** (»*theoria*«, motrenje). Ker je človekovo razglabljanje od vseh njegovih dejavnosti najbližje božanski, saj gre za motrenje božjega, ga to tudi najbolj osrečuje.